

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การแพร่ระบาดของยาเสพติด ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ ความสงบเรียบร้อยในสังคม และศีลธรรมอันดี ทั้งยังเป็นการทำลายสุขภาพ อนามัยของผู้ เสพยาเสพติด ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการทำลายหรือบั่นทอนทรัพยากรอันสำคัญที่จะนำมาพัฒนา ประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง ด้วยเหตุนี้จึงมีมาตรการมาป้องกันและปราบปรามปัญหา ยาเสพติดจึงได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นการกำหนดโทษที่มีความรุนแรงซึ่งเป็นการกำหนด โทษปรับและจำคุก เพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เกิดความเกรงกลัวแต่ปัญหาของ ยาเสพติดกลับมีความรุนแรงมากขึ้น โดยผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่เป็น ผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เมื่อถ้าเทียบกับฐานความผิดอื่นๆแล้วถือว่าเป็นการกระทำ ความผิดที่ส่งผลต่อตัวผู้เสพเอง ไม่มีเหยื่อของอาชญากรรม ตัวผู้เสพเองเป็นผู้ได้รับผลร้ายเองจึง มิใช่อาชญากรปกติและการที่เอาผู้เสพเข้าไปปรับโทษจำคุกก็เป็นปัญหาทำให้นักโทษล้นเรือนจำ ทั้ง ยังไม่ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเกิดนโยบายการป้องกันนำหน้าการปราบปราม การบำบัดฟื้นฟู รักษาผู้เสพยาเสพติดจึงถูกนำมาใช้และเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เส พยาเสพติด พ.ศ.2545

5.1 บทสรุป

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 มีวัตถุประสงค์และหลักการสำคัญ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ใน ครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดด้วย ซึ่งตัวผู้เสพยาเสพติดจะได้รับการฟื้นฟู สมรรถภาพ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมตามกระบวนการที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการนำมามาตรการแทน การดำเนินคดีอาญาหรือการเบี่ยงเบนคดีมาใช้โดยการส่งผู้กระทำความผิดในข้อหาเสพยาเสพติด เสพและมี ไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดในปริมาณ เล็กน้อยตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ได้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยถือว่าบุคคล

ดังกล่าวเป็นผู้ป่วย และหากเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครบขั้นตอนตามแผนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดก็จะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวก็จะไม่ถูกดำเนินคดีและจะไม่มีประวัติว่าเป็นผู้กระทำความผิด

การบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 เริ่มต้นจากการจับกุมในข้อหาเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือ เสพและจำหน่ายยาเสพติดตามจำนวนที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณยาเสพติด พนักงานสอบสวนมีหน้าที่นำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง หรือภายใน 24 ชั่วโมง ถ้าผู้ต้องหาอายุไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ โดยพนักงานสอบสวนจะทำคำร้องระบุพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นยื่นต่อศาลขอให้พิจารณาส่งตัวผู้ต้องหานั้นไปควบคุมตัวเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ในระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์นั้นผู้รอการตรวจพิสูจน์จะถูกควบคุมตัวไว้ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 จะดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจพิสูจน์การเสพยาเสพติดหรือการติดยาเสพติดของผู้นั้นให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่รับตัวไว้ในสถานที่ตรวจพิสูจน์ ถ้ามีเหตุจำเป็น คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฯ อาจมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาการตรวจพิสูจน์ไปอีกไม่เกิน 30 วัน ระหว่างที่รอการตรวจพิสูจน์นี้พนักงานอัยการจะมีคำสั่งชะลอการฟ้องไว้ก่อน จนกว่าจะได้รับแจ้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จากนั้นคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฯจะเป็นผู้พิจารณาผลการตรวจพิสูจน์วินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด

การตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายที่เริ่มเข้าสู่การดำเนินการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 เป็นการตรวจทดสอบด้วยเครื่องชุดตรวจสำเร็จรูป โดยเจ้าพนักงานตำรวจจะทำการตรวจพิสูจน์เบื้องต้นในห้องที่สถานีตำรวจโดยเก็บปัสสาวะจากบุคคลที่ต้องสงสัย ซึ่งผลการตรวจที่ได้จะเป็นเครื่องคัดกรองบุคคล เพื่อส่งตัวอย่างนั้นไปตรวจยืนยันผลต่อไปเพราะการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายโดยการตรวจทดสอบจากเครื่องทดสอบเบื้องต้นนั้นไม่สามารถที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้และเครื่องทดสอบเบื้องต้นสามารถให้ผลบวกลวงได้ จึงต้องมีการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันผลตรวจหาสารเสพติดในร่างกายจากโรงพยาบาล และเพื่อผลที่แน่ชัดจึงทำให้การตรวจเพื่อยืนยันผลต้องใช้เวลา อีกทั้งจำนวนผู้ถูกควบคุมตัวในระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายมีเป็นจำนวนมาก ทำให้

สถานที่รอกการตรวจพิสูจน์ไม่เพียงพอต่อปริมาณจำนวนผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ มีความแออัด จึงจำเป็นต้องกำหนดพื้นที่ในเรือนจำเป็นสถานที่ควบคุมตัว ซึ่งการควบคุมตัวเพื่อรอผลตรวจพิสูจน์ การเสพยาเสพติดเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 จะมีการควบคุมตัวไว้ในส่วนเดียวกับเรือนจำหรือราชทัณฑ์ต่างๆ

เนื่องจากหลักการดำเนินคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมายและจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ นอกจากนี้หลักการและแนวคิดที่มองว่าผู้เสพยาเป็นผู้ป่วย เป็นผู้บริสุทธิ์ จะต้องได้รับการรักษา ไม่มีการปฏิบัติตนอย่างเช่นผู้ต้องหาทั่วไป ตามจุดประสงค์ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ที่ต้องการแก้ไขฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดจะไม่ถูกดำเนินคดีและจะไม่มีประวัติว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ในทางปฏิบัตินั้น เมื่อมีการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย แล้วพบว่ามิใช่ผลเป็นบวก จะสันนิษฐานว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพยาที่มีการจับและการควบคุมตัวทำให้ต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้งที่ เครื่องทดสอบเบื้องต้นนั้น ไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี และผลเสียของเครื่องทดสอบเบื้องต้นที่ให้ผลบวกลง ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาที่สากลได้ใช้เป็นมาตรการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาซึ่งหลักดังกล่าวก็คือหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ อีกทั้งการควบคุมตัวระหว่างรอกการตรวจพิสูจน์ยังเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ มีการควบคุมตัวด้วยระยะเวลาที่นานเกินความจำเป็นและสถานที่ควบคุมตัวนั้น ไม่มีความเหมาะสม ทำให้ผู้ที่เข้ารับการตรวจพิสูจน์มีชีวิตและความเป็นอยู่ในระหว่างที่รอกการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอันส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เพราะถูกปฏิบัติเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่ยังไม่ได้มีสถานะเป็นผู้ต้องหา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามาตรการในการตรวจพิสูจน์และการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ที่ต้องการบำบัดและแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดให้กลับคืนสู่สังคม และไม่ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญา และไม่เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แต่จากการที่ได้ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมาย วิธีการในการดำเนินคดีกับผู้เสพยาเสพติด การตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย และวิธีปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพยา

คิดในร่างกายของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะเห็นได้ว่า มีการให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้รับการตรวจพิสูจน์ โดยในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ในการจะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูจะเป็นความเต็มใจของผู้เข้ารับเองหรืออาจเป็นความร่วมมือของญาติ พี่น้อง ครอบครัว ผู้กระทำความผิดต้องสมัครใจหรือยินยอมเข้าบำบัดอย่างจริงจัง และยินยอมที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักการบำบัดทางการแพทย์ กระบวนการบริหารจัดการคดี ความถี่ในการตรวจหาสารเสพติดในร่างกาย ในการตรวจพิสูจน์จะเป็นหน้าที่ของแพทย์เป็นผู้ทำการทดสอบซึ่งศาลยาเสพติด ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่มีอำนาจเพียงสั่งให้ผู้รับการตรวจพิสูจน์ไปดำเนินการตรวจหาสารเสพติดจากทางการแพทย์ ในการควบคุมตัวระหว่างรอการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีขั้นตอนของการควบคุมตัวเพื่อรอผลการตรวจพิสูจน์ เนื่องจากการตรวจจากทางการแพทย์ซึ่งสามารถทราบผลในทันที สำหรับการควบคุมตัวนั้นมีแต่เพียงการควบคุมตัวเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยในการควบคุมตัวจะเป็นหน้าที่ของศาลยาเสพติดเป็นผู้กำหนดระยะเวลา แบบการควบคุมตัวการบำบัดรักษามีอยู่ 2 แบบ กล่าวคือ แบบเข้มงวดและแบบไม่เข้มงวด ส่วนในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเน้นการป้องกันเป็นอันดับแรก โดยจะทำการบำบัดผู้กระทำความผิดฐานเสพและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยในการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งเสมือนเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าสำหรับผู้ติดยาเสพติด กฎหมายได้ให้อำนาจกับอัยการที่อาจสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่มีปริมาณเล็กน้อยไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นหรือเป็นกรณีที่มีไว้เพื่อใช้ส่วนตัวและไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณะ โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล ในกรณีที่มีการดำเนินการสั่งฟ้องไปแล้ว ศาลอาจยุติกระบวนการพิจารณาได้โดยความยินยอมของอัยการและผู้กระทำความผิด ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการมีกัญชาต่ำกว่า 10 กรัมไว้ในครอบครองไม่ต้องถูกดำเนินคดี ซึ่งโทษหนักที่สุดสำหรับการค้ายาเสพติดคือจำคุก 1-15 ปี ในคดียาเสพติดไม่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตและไม่มีโทษประหารชีวิต ในการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะเป็นการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานตำรวจมายังโรงพยาบาล โดยทำการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดทันทีโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ หากพบว่ามีการเสพยาเสพติดในร่างกาย เจ้าพนักงานตำรวจจะปล่อยตัวให้ผู้นั้นกลับไปยังบ้าน โดยจะมีใบนัดหรือมีการออกหมายเรียกให้มาตรวจสารเสพติดอีกครั้งเนื่องจากประเทศเยอรมันเห็นว่า ตราบใดที่ผู้ต้องหายังไม่ได้รับการตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ได้ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา แต่ถ้าหากยินยอมที่จะเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูก็สามารถเข้า

ตามแผนการฟื้นฟูได้ โดยจะไม่มีกระบวนการควบคุมตัวไว้เพื่อรอการตรวจพิสูจน์และถ้าหากตรวจไม่พบก็ จะมีการปล่อยตัวทันที ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนีนั้น ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินคดี การควบคุมตัว และสิทธิเสรีภาพของบุคคลและ ต้องการให้มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แก้ไขปัญหาการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรม การ ประกอบอาชญากรรม อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติของกฎหมายและขั้นตอนในการตรวจพิสูจน์หา สารเสพติดในร่างกาย สถานที่ควบคุมตัวระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย ของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะเห็นได้ว่า มาตรการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายที่ตรวจพิสูจน์โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยใช้เครื่องทดสอบเบื้องต้น มีความไม่น่าเชื่อถือ และไม่สามารถนำมาประกอบ ในทางคดีได้ ทำให้ต้องมีการควบคุมตัวเพื่อรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย ตาม พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ที่มีระยะเวลายาวนานเกินความจำเป็น ประกอบทั้งจำนวนผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอผลการ ตรวจพิสูจน์เป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องใช้พื้นที่ในเรือนจำ ทัณฑสถานเป็นที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอผล การตรวจพิสูจน์ ต้องถูกปฏิบัติตัวอย่างผู้ต้องหา ซึ่งผู้ที่เข้ารับการตรวจพิสูจน์มีชีวิตและความเป็นอยู่ ในระหว่างที่รอการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอันส่งผลต่อ สิทธิและเสรีภาพของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เพราะถูกปฏิบัติเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่ยัง ไม่ได้มีสถานะเป็นผู้ต้องหา ย่อมเป็นการขัดต่อหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายดังนี้

1. การตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายโดยให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้า พนักงานตำรวจใช้เครื่องทดสอบเบื้องต้นทำการทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย การตรวจพิสูจน์ หาสารเสพติดในร่างกายจากเครื่องทดสอบเบื้องต้น เป็นการตรวจเพื่อคัดกรองบุคคลมาดำเนินคดี เมื่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ทำการทดสอบ ซึ่งผลที่ได้ไม่สามารถรับ ฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี แต่ให้ผลนั้นเชื่อได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพ มีการ จับกุมและมีการควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งการสันนิษฐาน จากการตรวจพิสูจน์เบื้องต้นให้ถือว่าเป็นผู้เสพ ย่อมเป็นการขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บริสุทธิ์ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา เป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่ง คดี (Procedural subject) กล่าวคือ ตามหลักประชาธิปไตย เสรีนิยม และหลักสิทธิมนุษยชนนั้น ผู้ถูก

กล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเป็นประธานในคดี ซึ่งต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการ พิสูจน์ว่าเขากระทำความผิดตามกฎหมาย และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด ไม่ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ เมื่อมีการตรวจพิสูจน์เบื้องต้นพบสารเสพติดในร่างกาย ผู้เข้ารับการตรวจ พิสูจน์จะถูกปฏิบัติอย่างผู้ต้องหา

การตรวจพิสูจน์ที่ให้เจ้าพนักงานเจ้าปกครองหรือเจ้าตำรวจเป็นผู้ทำการตรวจทดสอบ เบื้องต้นถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จะเห็นได้ว่ากฎหมาย บัญญัติให้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากสิ่งที่มีอยู่ภายในร่างกายของบุคคลได้เพราะ ในการทดสอบว่ามีสารเสพติดหรือไม่นั้น จะทดสอบจากการนำปัสสาวะมาตรวจ ซึ่งกฎหมายได้ บัญญัติให้บุคคลแต่ละคนต้องให้ความยินยอมโดยปริยาย หากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเหตุอันควรเชื่อได้ ว่า บุคคลเหล่านั้นเสพยาเสพติด โดยกฎหมายดังกล่าวได้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่าง ร้ายแรง เนื่องจากการที่กฎหมายได้บัญญัติว่า กรณีมีความจำเป็นและมีเหตุสมควร เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงมีอำนาจที่จะสั่งให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะต้องเข้ารับการทดสอบหาสารเสพติด ปัญหาก็คือใน กรณีใดบ้างที่ถือว่ามีเหตุอันสมควรที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลใด และไม่ได้เป็นการให้ อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐมากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีโอกาสที่จะเกิดการกั่นแก้ง หรือมีการปฏิบัติ หน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจนั้นจะต้องเคารพสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความ อาญา และตามกฎหมายอื่นใด ในการปฏิบัติหน้าที่หรือการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยไม่ มีการเลือกปฏิบัติ

ความน่าเชื่อถือของการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายโดยให้เจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ทำการทดสอบหาสารเสพติดในร่างกายเพื่อเข้าสู่กระบวนการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 การตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายของเจ้าพนักงาน นั้น เป็นการทดสอบด้วยเครื่องทดสอบเบื้องต้น ซึ่งสามารถให้ผลเสียหรือผลบวกลงได้ หากผู้เข้า รับการตรวจพิสูจน์ผู้นั้นได้รับสารคล้ายกับสารของยาเสพติด เช่น ยาลดความอ้วน ยาแก้แพ้ ยาแก้ ไอ เป็นต้น ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้กระทำความผิด สร้างตราบาปให้แก่ผู้นั้น ซึ่ง ประสิทธิภาพของเครื่องทดสอบเบื้องต้นไม่สามารถจำแนกได้ละเอียด ประกอบกับเจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองหรือเจ้าพนักงานฝ่ายตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ในด้านรักษาความสงบ ความเรียบร้อยในสังคม รักษากฎหมาย คอยบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนอันเป็นงานสำคัญ จึงทำให้ตำรวจมีภาระ

ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่กับประชาชนและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และหน้าที่ของตำรวจที่ประชาชนต้องการมากที่สุดคือ หน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้นแล้วเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งตามหลักการแล้วในการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นหน้าที่ของแพทย์ นักบำบัดผู้เชี่ยวชาญ และเพื่อป้องกันการใช้อำนาจที่มีขอบควรให้การตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย เป็นหน้าที่ของแพทย์ หรือสาธารณสุขเป็นผู้ทำการทดสอบ

2. การควบคุมตัวเพื่อรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 จะต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รับตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่ตรวจพิสูจน์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจส่งขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกิน 30 วัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าขั้นตอนดังกล่าวเป็นการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ไว้ระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์เท่านั้น แต่กฎหมายกลับบัญญัติให้สามารถควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ถึง 45 วัน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลหลายประการที่ชี้ให้เห็นว่ามีการควบคุมตัวบุคคลเพื่อรอการตรวจพิสูจน์ไว้นานกว่าช่วงเวลาที่ยกเว้นไว้ในพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ซึ่งการควบคุมตัวดังกล่าวเป็นการควบคุมที่เกินความจำเป็น ทำให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ มีชีวิตและความเป็นอยู่ในระหว่างที่รอการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอันส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ ไม่ว่าจะเป็นการถูกจำกัดอิสรภาพ การไม่ได้ประกอบอาชีพในการเลี้ยงดูครอบครัว การไม่ได้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเป็นปกติสุข และด้วยจำนวนผู้รับการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันผลมีเป็นจำนวนมากจึงทำให้สถานที่ควบคุมตัวระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายนั้นไม่เพียงพอ เพราะในการรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายเพื่อยืนยันผลมีค่าใช้จ่ายสูงไม่สามารถทำการทดสอบได้ในคราวเดียวกันได้และเพื่อผลที่แน่ชัดจึงทำให้การตรวจเพื่อยืนยันผลต้องใช้ระยะเวลา อีกทั้งจำนวนผู้ถูกควบคุมตัวในระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายมีเป็นจำนวนมาก ทำให้สถานที่รอการตรวจพิสูจน์ไม่เพียงพอต่อปริมาณจำนวนผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ มีความแออัด จึงจำเป็นต้องกำหนดพื้นที่ในเรือนจำเป็นสถานที่ควบคุมตัว ซึ่งการควบคุมตัวเพื่อรอผลตรวจพิสูจน์การเสพยาเสพติดเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 จะมีการควบคุมตัวไว้ในส่วนเดียวกับเรือนจำหรือราชทัณฑ์ต่างๆ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่ามีการตรากฎหมายที่กำหนดให้พื้นที่ในเรือนจำเป็นสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อรอการตรวจพิสูจน์ ซึ่งตามกฎหมายแล้วห้ามไม่ให้ขังผู้ต้อง

สงสัยคดีอาชญากรรมไว้ในเรือนจำ กรมราชทัณฑ์จึงต้องใช้วิธีประกาศเป็นเขตตรวจพิสูจน์ไม่ใช่เขตเรือนจำ แต่เป็นสถานที่ไว้เพื่อควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยในคดีอาชญากรรมเป็นเวลาชั่วคราว เพื่อรอการตรวจพิสูจน์ก่อนเข้ารับการบำบัดมีความไม่เหมาะสมเป็นอย่างมาก เพราะในทางปฏิบัติผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์จะถูกปฏิบัติอย่างผู้ต้องหา อย่างผู้กระทำความผิด และส่งผลทำให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ต้องเข้าไปปะปนกับผู้กระทำความผิดในลักษณะเป็นอาชญากรด้านอื่นๆ ทำให้ต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับอาชญากรที่กระทำความผิด ได้รับความลำบาก อาจได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นผลร้ายต่อตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่จะก่อปัญหาให้กับสังคม หรือเป็นตราบาปให้สิ้นหวังต่อการดำรงชีวิตต่อไป โดยไม่เกิดผลดีต่อตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือต่อชุมชน

ขั้นตอนของการควบคุมตัวเพื่อรอผลการตรวจพิสูจน์ เป็นการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เอาไว้เพื่อรอการตรวจพิสูจน์ว่าผู้นั้นเป็นผู้เสียหายเสพติดหรือไม่เท่านั้น ยังมีได้เป็นผู้ถูกฟ้องเพื่อดำเนินคดีแต่อย่างใด การควบคุมตัวและการปฏิบัติตัวต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยเฉพาะพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ที่ต้องการเบี่ยงเบนบุคคลที่กระทำความผิดฐานเสพ ออกจากระบวนการยุติธรรม และโดยหลักประการที่สำคัญถือว่าผู้เสียหายเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่งมิใช่อาชญากรปกติ ดังนั้นการนำผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ไปควบคุมตัวไว้ในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ ในขณะที่ยังมีได้มีการพิสูจน์ความผิด รวมถึงการควบคุมตัวดังกล่าวยังมีลักษณะของการลงโทษผู้กระทำความผิดในข้อหาเสพติดเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ซึ่งต้องการให้ผู้ต้องหาเข้ารับการฟื้นฟูในฐานะผู้ป่วยมิใช่อาชญากร และตามหลักการดำเนินคดีอาญาที่เป็นหลักพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย เป็นหลักที่มุ่งคุ้มครอง ผู้บริสุทธิ์เพราะการลงโทษบุคคลใดจะต้องปรากฏหลักฐานที่ปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นกระทำความผิด ทั้งนี้หลักการดังกล่าวมาจากพื้นฐานอันเป็นการป้องกันทางกฎหมายที่จะไม่ให้ประชาชนคนหนึ่งคนใดถูกลงโทษทางอาญา หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าบุคคลนั้นๆเป็นผู้กระทำความผิดจริง เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้นั้นอีกด้วย

ในส่วนผลกระทบต่อรัฐนั้น เนื่องจากผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอผลการตรวจพิสูจน์ ทำให้รัฐเสียงบประมาณอย่างมากเพราะต้องรับภาระใน

การเลี้ยงดูผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ การหาสถานที่ในการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ ตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ควรจะได้รับในการดำรงชีวิต และต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่ต้องมาควบคุมดูแลผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและแนวทางปฏิบัติในการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายและการควบคุมตัวเพื่อรอผลการตรวจพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 โดยศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายและวิธีปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมาตรการในการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกาย การควบคุมตัว การดำเนินขั้นตอนในการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทย กับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีต่างก็มีบทบัญญัติในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานเสพ แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งในการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายจะให้กระทำด้วยความสมัครใจ และผู้ที่ทำการตรวจพิสูจน์เป็นหน่วยงานทางการแพทย์ โรงพยาบาลเป็นผู้ทำการทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย ซึ่งในการควบคุมตัวระหว่างรอการตรวจพิสูจน์นั้นประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่ได้บัญญัติไว้ เมื่อมีการตรวจพบสารเสพติด มีเพียงใบนัดหมายให้มาตรวจพิสูจน์อีกครั้ง จะไม่มีการควบคุมตัวไว้เหมือนบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายและการควบคุมตัวในระหว่างรอผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายมีปัญหาและผลกระทบอย่างมากต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ซึ่งเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพเพราะการที่บุคคลใดต้องถูกควบคุมตัวย่อมได้รับความทุกข์ทรมาน บางรายอาจได้รับความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ และในช่วงระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งหากผู้ต้องขังเป็นหัวหน้าครอบครัวก็จะทำให้ครอบครัวนั้นขาดผู้ดูแลเลี้ยงดูครอบครัว หากเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาก็ต้องขาดเรียน เรียนช้ากว่าเพื่อน หากเป็นวัยทำงานก็อาจถูกไล่ออกจากงานได้และในด้านการยอมรับจากสังคมนั้นถือว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่มากเพราะเมื่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ถูกปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตัวเช่นเรือนจำหรือทัณฑสถาน สังคมส่วนใหญ่ก็จะเข้าใจว่าบุคคลนั้นเป็นคนชั่ว คนเลว คนที่กระทำความผิด หรืออาจถูกตราหน้าว่าเป็น “คนจู้จุก” จึงทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งยังไม่มีความสะดวกคล่องกับ

หลักการและแนวคิดในการดำเนินคดีอาญา ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขมาตรการตรวจพิสูจน์ และยกเลิกการควบคุมตัวระหว่างการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 เพื่อเป็นการไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญา ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติด

(1) การตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายต้องกระทำโดยแพทย์ หรือหน่วยงานสาธารณสุข มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญโดยตรง เป็นการป้องกันเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเรียกผลประโยชน์จากประชาชนด้วย ให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้โดยทำให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์มั่นใจว่าจะไม่โดนกลั่นแกล้งให้ต้องถูกดำเนินคดี

(2) ในการตรวจพิสูจน์ต้องเป็นกระบวนการทางการแพทย์ตั้งแต่ต้น โดยเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่คนใด พบบุคคลที่ต้องสงสัยก็นำตัวไปยังสถานพยาบาลเพื่อทำการตรวจพิสูจน์โดยแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญดังกล่าว และนำผลการตรวจพิสูจน์ประกอบการพิจารณาต่อไป ถ้าหากผลการตรวจไม่พบก็ต้องปล่อยตัวทันที แต่ถ้าหากผลการตรวจพบสารเสพติดก็มีวิธีการโดยเป็นการกำหนดระยะเวลาให้มารับฟังผลการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติด หากไม่มารับฟังผลโดยไม่มีเหตุอันสมควรก็จะมีเงื่อนไขกำหนดไว้ต่อไป

2. ขั้นตอนการควบคุมตัว

ยกเลิกการควบคุมตัวระหว่างการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติด เนื่องจากผู้นั้นยังไม่ใช่ผู้กระทำความผิดแต่อย่างใดและการควบคุมตัวดังกล่าวก็ได้เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องของความจำเป็นในการควบคุมตัว ทั้งการควบคุมตัวดังกล่าวเป็นวิธีการที่ไม่มีความเหมาะสมและยังทำให้สูญเสียโอกาสในการเรียนและการประกอบอาชีพในช่วงระยะเวลาที่ควบคุมตัวด้วย